

เลขที่.....

ประโยคธรรมศึกษาชั้น []ตรี []โท []เอก ช่วงชั้น []ประถม []มัธยม []อุดม
วิชา.....

สอบในสนามหลวง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อดตโนปี ปเรสยจ อดถาวโท ว ขนติโก

สคคโมกขคม มคค อารุโท โหติ ขนติโก.

ผู้มีขันติ ชื่อว่านำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น

ผู้มีขันติชื่อว่า เป็นผู้ขึ้นสู่ทางไปสวรรค์และนิพพาน.

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

บัดนี้ จักได้อธิบายขยายความแห่งพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกขึ้นเป็นบทเบื้องต้นนั้นเพื่อเป็น

แนวทางแห่งการศึกษาและแนวทางแห่งการปฏิบัติ โดยสมควรแก่อัตภาพและธรรมเป็นลำดับไป

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

ดำเนินความว่า

สมดังสุภาชิตที่มาใน สุตตันตปิฎก สยุตตนิทาย มหาวารวรรค ว่า

ขนฺติโก เมตตวา ลากิยสฺสสึสุขสึลวา

ปิโย เทวมนุสฺसानํ มนาโป โหติขนฺติโก.

ผู้มีขันตินับว่ามีเมตตา มีลาภ มียศและมีสุขเสมอ

ผู้มีขันติเป็นที่รัก ที่ชอบใจของเทวดาและมนุษย์ทั้งหลาย

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่า ตามปรกติแล้ว การใช้ชีวิตของมนุษย์ จะต้องพบเจอกับทั้งสิ่งที่ดีและไม่ดี ซึ่งสิ่ง

เหล่านี้ เราไม่สามารถที่จะเลือกได้ เหมือนลมฟ้าอากาศ ที่ไม่รู้ว่าจะดีหรือร้าย แต่เมื่อเราได้พบเจอแล้ว เรา

สามารถป้องกันตัวเราเองจากสิ่งที่เข้ามากระทบเราและทำให้เราเป็นทุกข์ไปด้วยได้ เปรียบเหมือนคนที่มีร่ม

ใหญ่ท่ามกลางแดด ย่อมไม่ถูกแสงแดดแผดเผาให้ เราร้อนเช่นเดียวกันกับผู้ที่มีเครื่องป้องกันใจ ผู้ที่มีเครื่อง

ป้องกันใจ ในทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าขันตินั้น จะไม่มีความเร่าร้อนทรมาน เจ็บปวด เหนื่อย เจ็บใจ โกรธ

หรือดุร้ายเพราะได้รับสิ่งที่ไม่พอใจเลย ขันติ คือ ความอดทนอดกลั้น ความไม่แปรปรวนแห่งจิตไม่ว่าจะมีสิ่งใด

มากระทบ ในพระไตรปิฎกแสดงความหมายของขันติว่า เป็นความใจเย็นแห่งจิต ความไม่มึนงี่ร้าย ความไม่ปอง

ร้าย ความไม่มีจิตขุ่นเคือง ผู้ที่มีขันติประจําใจ ย่อมจะไม่ทุกข์ร้อนตามไปกับโลกธรรม แม้ว่าโลกธรรมจะทำให้

แสนลำบาก ยากเข็ญเพียงแค่นั้น โลกธรรม เป็นสิ่งที่แก้ไขไม่ได้ แต่ขันติ ช่วยทำให้เราไม่หวั่นไหวไปกับความ

ทุกข์ที่เกิดขึ้น อย่างถึงแม้จะไม่บรรลุนิพพาน จะยังไม่นิพพาน จะไม่บรรลุนิพพาน แต่คนที่มีขันติ ย่อมมีความสุขได้

ในปัจจุบัน เพราะเขาจะจิตใจสงบ ไม่มีเรื่องมีราวกับใคร มีคนรักใคร่ และไม่ต้องมาเคลียร์กับปัญหาที่สร้างไป

เพราะใจว่างามคนมีขันติ จะเป็นคนที่ปรกติและมีความสุขอยู่เสมอคนมีขันติพบสุข ก็เป็นสุข พบทุกข์ ก็ยังสุขได้

สมดังสุภาชิตที่มาใน ขุททกนิกาย เถรคาถา ว่า

ปาปมิตฺเต วิวชเชตฺวา ภชยฺยตุตฺตมปุกฺคเล

โอวาเท จสฺส ติฏฺฐเรฺยย ปตฺเถนฺโต อจลํ สุขิ.

ผู้ปรารถนาความสุขที่มั่นคง พึงเว้นมิตรชั่วเสีย

คบแต่บุคคลสูงสุด และพึงตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่า คำว่า “มิตร” หมายถึงบุคคลที่มีความสนิทชิดเชื้อ คนที่ต้องการความสุขที่

ยั่งยืน ต้องละเว้นจากการคบมิตรชั่ว เพราะมิตรที่ชั่วไม่อาจนับได้ว่าเป็นมิตร เป็นแต่คนเทียมมิตรเทียมเท่านั้น

ซึ่งมีลักษณะ คือ เป็นคนมีนิสัยชอบปกปิด ดีแต่พูด หัวประจบ และชอบชักชวนไปในทางเสียหาย

เมื่อทราบดังนี้จึงควรหลีกเลี่ยงคนจำพวกนี้ไปให้ไกล ทั้งนี้เพื่อสร้างความสุขใจให้กับตัวเอง โง่โบราณท่าน

กล่าวว่า ห่างไฟให้ห่างคอก ห่างวอกให้ห่างวา ห่างคนพาลาให้ห่างเป็นร้อยโยชน์พันโยชน์ ส่วนการคบกับคนดี

เป็นเหตุนำความสุขความเจริญมาให้ เพราะคนดีมักแนะนำสิ่งที่เป็นประโยชน์ ไม่ใช่ชักนำไปในทางเสียหาย

ซึ่งหากเราทำตามคำที่ท่านบอกกล่าวได้ ชีวิตก็จะพบกับความสุข ทั้งในส่วนที่เป็นปัจจุบันหรือใน

สัมปรายภพ หากได้ทำตามคำของบุรุษผู้สูงสุดคือ องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและปฏิบัติตามคำสอน

ของพระองค์จนบรรลุถึงอรหัตผล แล้วย่อมได้พบกับบรมสุขอันยอดเยี่ยม คือพระนิพพานอย่างแน่นอน

บุคคลปรารถนาความสุขอันถาวร ควรเว้นบาปมิตรคบหาแต่บุคคลผู้สูงสุด และควรตั้งอยู่ในโอวาทของท่าน.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

สรุปความว่า

สมดังกระทู้พุทธภษิตที่ยกไว้เป็นนินเขปบทอุเทศ ณ เบื้องต้นนั้น ว่า

อตตโนปี ปเรสยจ อตถาวโท ว ขนฺติโก

สคฺคโมกฺขคฺมํ มคฺคํ อารุหฺโห โหติ ขนฺติโก.

ผู้มีขันติ ชื่อว่านำประโยชน์มาให้ทั้งแก่ตนทั้งแก่ผู้อื่น

ผู้ที่มีขันติชื่อว่า เป็นผู้ขึ้นสู่ทางไปสวรรค์และนิพพาน.

ดังพรรณนามาด้วยประการฉะนี้

สมดังสุภาชิตที่มาใน สวดมนต์ฉบับหลวง ว่า

สตฺถุโน วจโนวาที กโรติเยว ขนฺติโก

ปรมา ย จ ปชาย ชินิ ปุเชติ ขนฺติโก.

ผู้มีขันติ ชื่อว่าทำตามคำสอนของพระศาสดา,

และผู้มีขันติชื่อว่าบูชาพระชินเจ้าด้วยบูชาอันยิ่ง.

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่าศีลและสมาธิได้ชื่อว่าเป็นพื้นฐานในการบำเพ็ญเพียรเพื่อให้เกิดปัญญา คือปัญญา

ต้องอาศัยสมาธิเป็นพื้นฐานในขณะเดียวกัน ศีลและสมาธิก็มีขันติคอยควบคุมสิ่งชั่วร้ายที่จะทำให้เสื่อมจากศีล

และสมาธินั้นมีมาก ดังนั้น จำเป็นต้องอาศัยขันติคอยปกป้อง คำว่า ปกป้องในที่นี้หมายถึง คอยควบคุม

หรือข่มใจมิให้อ่อนไหวในสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่จะก่อให้เกิดกิเลสนั่นเอง เช่นขันติคอยข่มใจไม่ให้มักมากใน

วัตถุสมบัติจนเกิดโลภะ ขันติข่มไม่ให้ผูกโกรธหรือแค้นพยาบาทจนเกิดอกุศล คือ โทสะ เป็นต้น ถ้ามีขันติ

คอยกำกับใจอยู่เสมอแล้ว ศีลก็จะมั่นคง ในที่สุดปัญญาก็จะเกิด ศีลและสมาธิจำเป็นต้องอาศัยขันติคอย

กำกับอย่างไร ก็ให้เปรียบเทียบการเรียนภาษาศาสตร์ เพราะการเรียนภาษาทุกภาษาจะได้ผลดีนั้นจะต้อง

อาศัยหลักไวยากรณ์ หรือต้องมีไวยากรณ์คอยกำกับเพื่อให้ภาษานั้นมีหลักเกณฑ์ หากไม่รู้หลักไวยากรณ์

แล้วการเรียนรู้ภาษาก็ไม่บรรลุผลสูงสุดอย่างนั้น จึงกล่าวได้ว่าหลักไวยากรณ์คอยกำกับภาษา

ขันติก็คอยกำกับจิตเพื่อไม่ให้ศีลและสมาธิเสื่อมไปฉะนั้น

โท

เลขที่.....

ประโยคธรรมศึกษาชั้น []ตรี []โท []เอก ช่วงชั้น []ประถม []มัธยม []อุดม
วิชา.....

สอบในสนามหลวง

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

อสุนเต นุปเสเวยย สุนเต เสเวยย ปณฺธิโต

อสุนโต นิรยํ เนนฺติ สุนโต ปาเปนฺติ สุกฺตี.

บัณฑิตไม่พึงคบอสังตบุรุษ พึงคบสังตบุรุษ

เพราะอสังตบุรุษย่อมนำไปสู่นรก สังตบุรุษ ย่อมให้ถึงสุคติ

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

บัดนี้ จักได้อธิบายขยายความแห่งพุทธศาสนสุภาษิตที่ยกขึ้นเป็นบท เบื้องต้นนั้นเพื่อเป็นแนว

ทางแห่งการศึกษาและแนวทางแห่งการปฏิบัติ โดยสมควรแก่อัตภาพและธรรมเป็นลำดับไป

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

ดำเนินความว่า อสังตบุรุษ คือคนไม่ดี มีจิตใจไม่สงบ เป็นมิฉฉาทิฎฐิ หรืออาจเรียกว่าคนพาลได้

เช่นกัน ชวนแต่ในทางที่ชั่วฉิบหาย อสังตบุรุษมีลักษณะ ๕ อย่าง คือ ๑.ชอบนำในทางที่ผิด ๒.ชอบทำในสิ่ง

ที่ไม่ใช่ธุระ ๓.เห็นผิดเป็นชอบ ๔.แม้พูดสิ่งๆ ก็โกรธ ๕.ไม่รู้ระเบียบวินัย ส่วนสังตบุรุษ จะมีลักษณะตรงกันข้าม

กับอสังตบุรุษที่กล่าวมาแล้วนี้ เมื่อบัณฑิตทราบความแตกต่างดังนี้แล้ว ท่านก็ ไม่พึงคบอสังตบุรุษ คบแต่สังตบุรุษ

เพราะว่าการคบสังตบุรุษมีแต่ทางที่จะได้รับผลดี มีความสุข ความเจริญแห่งชีวิต สังตบุรุษย่อมจะชี้แนะทางให้

ละชั่วประพฤติดี ฉะนั้นบัณฑิตท่านว่าการคบสังตบุรุษ ย่อมมีแต่ได้ไม่เสีย สังตบุรุษย่อมนำแต่ในทางที่ดี

อันเป็นเหตุให้บุคคลผู้คบได้รับความสุขความเจริญทั้งในโลกนี้และโลกหน้า ทั้งในทางโลกและทั้งในทางธรรม

สมดังสุภาวิตที่มาใน สุตตันตปิฎก อังคุตตรนิกาย ปัญจกนิบาต ว่า

อคคทายี วรทายี เสฎฐทายิจ โย นโร

ที่ขมายุยสวา โหติ ยตถ ยตถูปปชชติ.

ผู้ให้สิ่งที่เลิศ ให้สิ่งที่ดี ให้สิ่งที่ประเสริฐ

ย่อมเป็นผู้มีอายุยืน มียศ ในภพที่ตนเกิด.

(ย่อหน้า ๑ นิ้ว)

อธิบายความว่า ผู้ให้ของที่พอใจ ย่อมได้ของที่พอใจ ผู้ให้ของที่เลิศ ย่อมได้ของที่เลิศ ผู้ให้ของที่ดี

ย่อมได้ของที่ดี ผู้ให้ของที่ประเสริฐ ย่อมเข้าถึงฐานะอันประเสริฐ นรชนใดให้ของที่เลิศ ให้ของที่ดีและให้ของที่

ประเสริฐ นรชนนั้น จะบังเกิด ณ ที่ใดๆ ย่อมมีอายุยืน มียศในที่นั้นสิ่งที่เป็นความปรารถนาของทุกๆ คนในการ

ดำรงชีวิตอยู่นั้น คือ ความสำเร็จสมหวังในชีวิตได้พบแต่สิ่งที่ดีๆ อันมีลาภ ยศ สรรเสริญ สุข ไม่อยากพบเจอสิ่ง

บั่นทอนกำลังใจ อันจะนำมาซึ่งความโศกเศร้าเสียใจทั้งแก่ตนเองและครอบครัว ความทะยานอยากทำให้มนุษย์

ต้องดิ้นรนขวานขวาย เสาะแสวงหาในสิ่งที่ตนคิดว่า จะเพิ่มเติมส่วนที่บกพร่องของชีวิตให้เต็มเปี่ยมบริบูรณ์ได้ จึง

แสวงหากันอยู่ร่ำไป ทั้งๆ ที่ยังไม่รู้หนทางแห่งความสุขที่แท้จริงว่า อยู่ที่ตรงไหน จะเข้าถึงได้อย่างไร เมื่อไม่ทราบ

จึงทำให้ชีวิตต้องเวียนวนอยู่กับเรื่องการทำมาหากิน แสวงหากามคุณ เกียรติยศ ชื่อเสียงเงินทอง พระบรม

ศาสดาทรงค้นพบว่า วิธีการที่ทำให้เข้าถึงความสุขที่แท้จริงได้นั้น ต้องเริ่มต้นจากใจที่หยุดนิ่ง เพราะสุขอื่น

นอกจากใจหยุดนิ่งไม่มี ใจที่สงบหยุดนิ่งเป็นต้นทางแห่งความสุขและความสำเร็จที่แท้จริง คนส่วนใหญ่ต้องการ

พบแต่สิ่งที่ตนเองพอใจ อยากได้แต่ของที่ดีที่เลิศ หรือหากละจากโลกนี้ไปแล้ว ล้วนอยากไปสู่สุคติโลกสวรรค์

ความไฝฝืนเหล่านี้ สามารถทำให้เป็นความจริงได้ ถ้าหากเรารู้จักประกอบเหตุตามหลักที่พระสั่งสอนไว้

สมดังสุภาชิตที่มานิ ชุททุกนิกาย เถรคาถา ว่า

.ยถา วาริวหา ปุรา ปริปุเรนติ สาครี

เอวเมว อีโต ทินนํ เปตานํ อุกกปปติ.

ห้วงน้ำที่เต็ม ย่อมยังสาครให้เต็มได้ฉนั้นใด

ทานที่ให้แต่โลกนี้ย่อมสำเร็จแก่ผู้ละไปแล้ว ฉนั้นนั้น

(ย่อหน้า ๑ นี้)

อธิบายความว่า ห้วงน้ำที่เต็มเมื่อเต็มมากขึ้นเป็นลำดับมา จนกระทั่งเต็มห้วยหนองคลองใหญ่น้อย

เป็นลำดับขึ้นมา ท่วมทุ่งท่าต่อสายเหมือนดังกับน้ำในประเทศไทยนี้ เต็มเปี่ยมหมด ท่วมไปหมด เมื่อถึงน้ำล้นก็

ไหลลงไป ที่ดอนไหลลงไปสู่ที่ลุ่ม คลองเล็กไหลไปอยู่คลองใหญ่ คลองใหญ่ก็ไหลไปเป็นลำดับไป ลงสู่แม่น้ำทั้งห้า

สาย แม่น้ำทั้งห้าไหลลงสู่มหาสมุทร ไปเต็มเปี่ยมอยู่ในมหาสมุทรนั้น ไม่ได้มีคลาดเคลื่อนไปทางใดทางหนึ่ง จะ

ล้นไหลไปข้างหนึ่งข้างใดไม่ได้ แม้เป็นไปในอากาศ ก็ไปเป็นเมฆจับอยู่ในพื้นที่ท้องฟ้า พอถึงเวลาตก ไหลลงไปอีก

ลงไปสู่มหาสมุทรหมด ไม่ได้เคลื่อนคลาดฉนั้นใด ท่านโมทนาทานที่ท่านให้แล้วแต่มนุษย์โลกนี้ ทานที่ท่านให้

แล้วแต่โลกนี้ย่อมสำเร็จประโยชน์แก่ท่านผู้ละโลกนี้ไปแล้วฉนั้นนั้น นั้นแหละสำเร็จประโยชน์จริงๆ ไม่มีปัญหา

ผลที่ท่านปรารถนาแล้วและตั้งใจไว้ จงสำเร็จแก่ท่านโดยพลันเถิดขอความดำริทั้งปวงจงเต็มเปี่ยมเป็นอันดี

เหมือนพระจันทร์วันปณณรสีหรือเหมือนแก้วมณีโชติรส ทรงแสงสว่างเป็นอันดีนี้เป็นคำพระภิกษุ เมื่อจบยถา

ท่านก็ให้ สัพพี นี้ก็เป็น สามัญญานูโมทนาคาถา ขอจัญไรทั้งปวงจงระเหิดหายไป ขอโรคทั้งปวงจงหาย

